

Levendige Hoenwaard

Toekomstperspectief Hoenwaard2030

LEVENDIGE HOENWAARD

Toekomstperspectief Hoenwaard2030

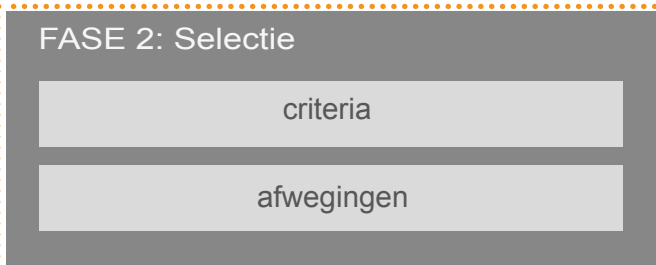
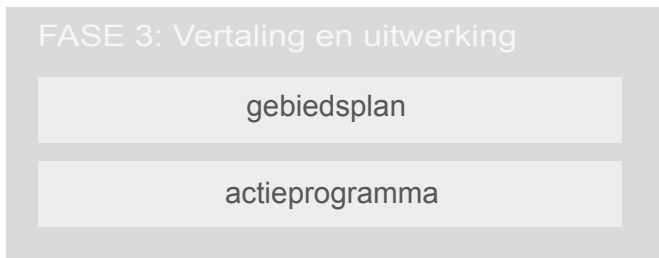
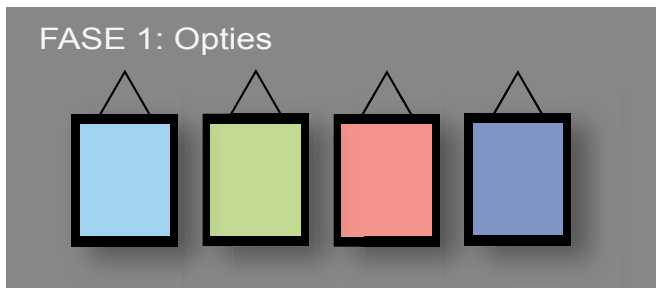
Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschap Vallei en Veluwe, de gemeenten Heerde en Hattem en een vertegenwoordiging uit het gebied werken samen aan de toekomst van de Hoenwaard.

Apeldoorn, 6 december 2018

Versie: Eindconcept

INHOUD

1	Introductie	05
2	Uitkomsten gebiedsproces	09
3	Toekomstperspectief levendige Hoenwaard	13
4	Sprong naar voren	23

> Fase 1 en 2 uit het plan van aanpak doorlopen

> Proces van stap 1 en 2

INTRODUCTIE

Voor u ligt de nota toekomstperspectief Levendige Hoenwaard, dit is de uitkomst van een intensief gebiedsproces gebaseerd op de bestuurlijke opdracht Verkenning Hoenwaard 2030.

Aanleiding

De afgelopen jaren zijn er veel ontwikkelingen en projecten opgestart in en om de Hoenwaard. In 2016 is geconstateerd dat er (te) weinig samenhang en coördinatie was tussen al deze initiatieven en verschillende partijen (overheden en ondernemers) onafhankelijk van elkaar zaken voor elkaar probeerden te krijgen. Een aantal overheden heeft dit gezien en samen voorgesteld een visie voor de Hoenwaard op te stellen. In 2017 is daartoe een plan van aanpak voor de Verkenning Hoenwaard 2030 opgesteld.

Het proces voor het opstellen van de Verkenning Hoenwaard 2030 is begin 2018 gestart met fase 1; Opties en vanaf de zomer 2018 is gewerkt aan fase 2: Selectiefase. Voor u ligt het resultaat van deze tweede fase, de Nota Toekomstperspectief Levendige Hoenwaard. Dit is het eindproduct opgesteld door de brede werkgroep waarin een vertegenwoordiging vanuit het gebied (ondernemers), provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschap Vallei en Veluwe, de gemeenten Heerde en Hattem zeer intensief hebben samengewerkt. Samen leggen we deze Toekomstverkenning Hoenwaard 2030 aan u voor.

Doel van de Verkenning Hoenwaard 2030

Het doel van de Verkenning Hoenwaard 2030 is om een integraal, breed gedragen en samenhangend toekomstperspectief voor de Hoenwaard vast te stellen. Om op basis daarvan goed afgewogen besluiten te kunnen nemen over de aankomende investeringen en keuzes, van alle belanghebbenden, zowel inwoners en agrariërs als overheden in de Hoenwaard. De centrale vraag die hierbij beantwoord moet worden is: welke toekomstscenario's zijn mogelijk voor de Hoenwaard en welk voorkeursscenario is gewenst? Het beoogde eindresultaat (eind 2018) is een verkenning van verschillende toekomstscenario's voor de Hoenwaard inclusief een voorkeursperspectief, waarin staat omschreven welk toekomstbeeld wenselijk wordt geacht door de werkgroep.

Wat hebben we gedaan?

In het plan van aanpak is de metafoer "schilderijtjes" gebruikt om het project te verbeelden. Op de schilderijtjes zijn toekomstscenario's voor het gebied gecomponeerd. Al deze schilderijtjes hebben dezelfde lijst, een lijst met uitgangspunten die vanuit de verschillende partijen gezamenlijk zijn gesteld. Aan de hand van deze schilderijtjes is de bandbreedte van mogelijkheden verkend. Deze schilderijtjes zijn vervolgens gebruikt om een afgewogen keuze voor een bepaald toekomstscenario te maken. Dit scenario kan ook neerkomen op een combinatie van enkele schilderijtjes. In de schema's hiernaast wordt dit proces gevisualiseerd. In het totale proces doorlopen we vier fases, namelijk Opties (fase 1), Selectie (fase 2), Vertaling/uitwerking (fase 3) en Realisatie (fase 4). In 2018 zijn de eerste twee fases, Opties (fase 1) en Selectie (fase 2), doorlopen. De vertaling/uitwerking (fase 3) en realisatie (fase 4) volgen na de keuze van het gewenste ontwikkelperspectief.

Op 16 mei 2018 heeft de bestuurlijke begeleidingsgroep 5 toekomstscenario's voor de Verkenning Hoenwaard 2030 vastgesteld en gevraagd om deze als uitgangspunt te hanteren voor fase twee van het plan van aanpak. Dit tussenresultaat bestaat uit vijf toekomstscenario's die de bandbreedte van de mogelijkheden voor de Hoenwaard weergeven. Dit is de basis waarop het nu voorgestelde toekomstperspectief 'Levendige Hoenwaard' is vormgegeven.

Hoenwaard

Het Opbroek

De Belt en
Kloosterbos

Zwarte Kolk
Botte Strang

Het Oever

Hoe is het proces verlopen?

Dit toekomstperspectief Levendige Hoenwaard is ontwikkeld in samenspraak met de werkgroep en tot stand gekomen met inbreng uit de omgeving via een aantal informatiebijeenkomsten. In de eerste stap is in beeld gebracht wat er leeft. Kortom het in kaart brengen van wensen/belangen vanuit verschillende overheden, ondernemers en bewoners. Vervolgens is de opgehaalde input verwerkt in de vijf scenario's. Met behulp van de ingekomen reacties op de vijf scenario's en de inbreng van de leden van de werkgroep is vervolgens dit toekomstperspectief opgesteld. Dit toekomstperspectief bestaat uit een samenspel van de vijf toekomstscenario's.

Projectbegrenzing

De Hoenwaard zoals we die hier hanteren is het buitendijkse gebied dat wordt begrensd door het Apeldoorns Kanaal, Kloosterweg/Werverdijk, IJssel en Kerkhofdijk.

Verkenning Hoenwaard 2030

- Opgave; diverse opgaven bij elkaar brengen en komen tot een gedragen toekomstperspectief voor de lange(re) termijn.
- Doel; goed afgewogen besluiten te kunnen nemen over de aankomende investeringen en keuzes.

2

UITKOMSTEN GEBIEDSPROCES

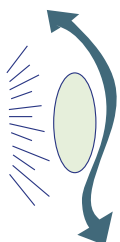
Wat leeft er

Deze Verkenning Hoenwaard 2030 is uitgevoerd door de werkgroep en met inbreng uit de informatiebijeenkomsten. In de werkgroep zijn de betrokken overheden en ondernemers uit de Hoenwaard vertegenwoordigd. In de eerste stap is in beeld gebracht wat er leeft. In de werkgroepen en tijdens twee informatiebijeenkomsten (op 7 februari en 24 april 2018) is veel informatie over de wensen en ideeën voor het gebied opgehaald. Deze informatie is gebruikt om het toekomstperspectief op te stellen. Hieronder is een impressie van de genoemde punten weergegeven.

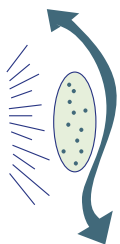
Toekomstscenario's

Op de informatiebijeenkomst van 24 april 2018 zijn vijf mogelijke toekomstscenario's voorgelegd, waarop de bewoners, ondernemers en andere betrokkenen hebben kunnen reageren. De scenario's laten de uiterste ontwikkelingsmogelijkheden voor de toekomst van de Hoenwaard zien. Per toekomstscenario is aangegeven wat de kansen en knelpunten zijn voor de verschillende functies in het gebied, zoals landbouw, water, natuur, wonen, recreatie, landschap en cultuurhistorie. Een impressie van de inbreng uit de vorige informatiebijeenkomsten is hieronder opgenomen. Uit deze scenario's zijn nu bouwstenen (puzzelstukjes) gebruikt die samenkomen in één toekomstperspectief.

De Landbouwpolder

- Tegenstrijdig met de reeds aangelegde natuur en agrarisch natuurbeheer.
- Dijk versterken op de vergunde hoogte, gemaal opknappen.
- Geen verbetering biodiversiteit.
- Landschap moet blijven zoals het is.
- Toekomstperspectief voor de boerenbedrijven, belangrijk.

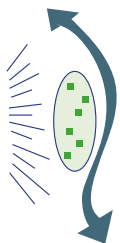
Gemoedelijke Hoenwaard

- Fietspad langs de wetering.
- Waterpeil door bewoners laten beheren.
- Kade en gemaal in ere houden, niet verlagen.
- Meer aandacht voor duurzaamheid en biodiversiteit.

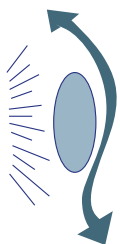
Twee smaken

- De Belt zo houden zoals die is, met landbouw. Openheid behouden.
- Bij Hezenberg ruimte voor natuur, polder blijft landbouwgebied.
- Recreatie, zoals café, is een goede optie.
- Ontwikkeling boerenbedrijven in balans met het landschap.
- Zuidelijk weidevogelgebied behouden.

Lommerrijke Hoenwaard

- Geen duidelijk landschapsprofiel.
- Als je veel mensen toelaat, wordt het een vuilnisbelt.
- Lakenvelders en Blaarkoppen zijn mooie dieren, maar je kunt er niet van melken.
- Onvoldoende aandacht voor de flora-rijkdom.
- Alleen oibossen wanneer het landschap openblijft en het water er niet door stijgt.

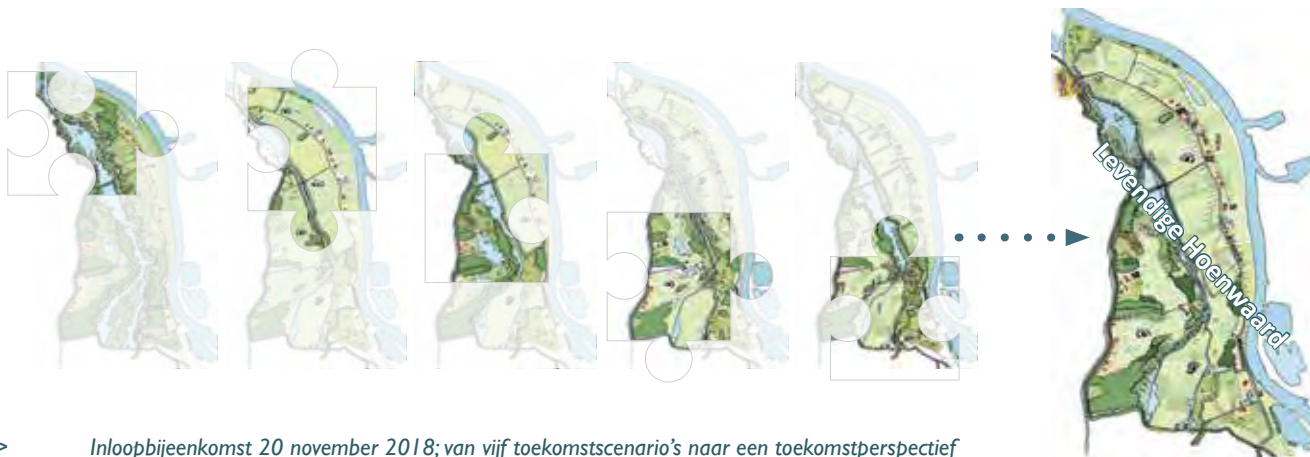

Rivierdynamiek

- Land is te hoogwaardig om terug te geven aan de natuur.
- Oibossen, leuk voor waterstandsverhoging: daar zitten we niet op te wachten.
- Nadelig voor dieren en weidevogels.
- Karakter van de Hoenwaard wordt vernield.
- Geen respect voor de geschiedenis van het gebied.

Toekomstperspectief Levendige Hoenwaard

Tijdens de informatiebijeenkomst op 20 november 2018 is het toekomstperspectief 'Levendige Hoenwaard' positief ontvangen. Bewoners gaven aan dat de eerder aangegeven aandachtspunten (toekomstperspectief voor de landbouw, ruimte voor natuur en een recreatief toegankelijke Hoenwaard) herkenbaar in het toekomstperspectief zijn opgenomen. Het toekomstperspectief is nog vrij globaal, dus er waren ook vragen over de exacte uitwerking van de kade en de verschillende typen natuur. Dat in de werkgroep vertegenwoordigers uit het gebied zitten wordt erg gewaardeerd, omdat dit zorgt dat de stem van de bewoners goed ingebracht wordt. Veel bezoekers gaven dan ook aan dat het voor het gebied belangrijk is dat het proces voortvarend wordt doorgezet.

> *Inloopbijeenkomst 20 november 2018; van vijf toekomstscenario's naar een toekomstperspectief*

Kern van de opbrengst uit het gebiedsproces

- Behouden en versterken buitendijkse cultuurlandschap
- Toekomstperspectief bieden en leefbaarheid vergroten
- Samenspel tussen natuur, landbouw en recreatie
- Aantrekkelijk en toegankelijk voor bewoners, ondernemers en gebruikers

3

LEVENDIGE HOENWAARD

Het motto van het toekomstperspectief is 'Levendige Hoenwaard'

- levendig voor de ondernemers, door toekomstperspectief
- levendig voor de natuur, meer biodiversiteit
- levendig voor de bewoners, omdat er meer te beleven is
- levendig voor het water dat op plekken meer ruimte krijgt

Toekomstperspectief verkenning Hoenwaard2030

Er zijn vier uitgangspunten die richtinggevend zijn voor de verdere uitwerking van de Levendige Hoenwaard;

- karakteristiek cultuurlandschap als inspiratiebron;
- ontwikkelperspectief voor de Hoenwaard;
- evenwicht tussen landbouw, natuur, water en recreatie;
- compensatie(ruimte) voor ontwikkelingen en opgaven.

Karakteristiek cultuurlandschap als inspiratiebron

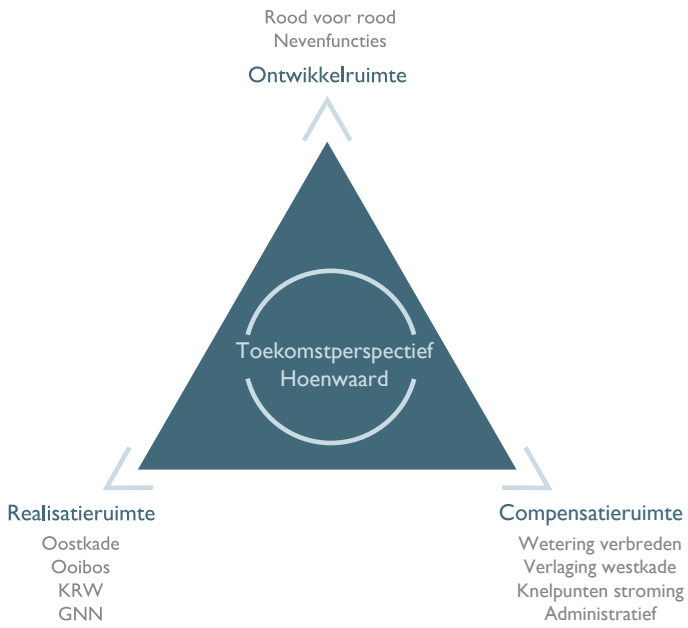
De Hoenwaard is van grote cultuurhistorische waarde en kent een bijzondere historie. Dit karakteristieke landschap en de geschiedenis is het waard om te behouden en te versterken, daarom staat het karakteristieke cultuurlandschap centraal bij de toekomstige ontwikkeling. De Hoenwaard is een robuuste ecologische schakel van de Veluwe naar de IJssel en een unieke plek langs de Sallandse IJssel. Het is een belangrijk uitloop gebied voor Hattem en Heerde; het gebied ontwikkelen als aantrekkelijk en toegankelijk gebied (met oog voor bestaande functies). Het gebied bestaat uit een samenspel van cultuurhistorische landschappen waar landbouw, natuur en recreatie elkaar versterken.

Ontwikkelperspectief voor de Hoenwaard

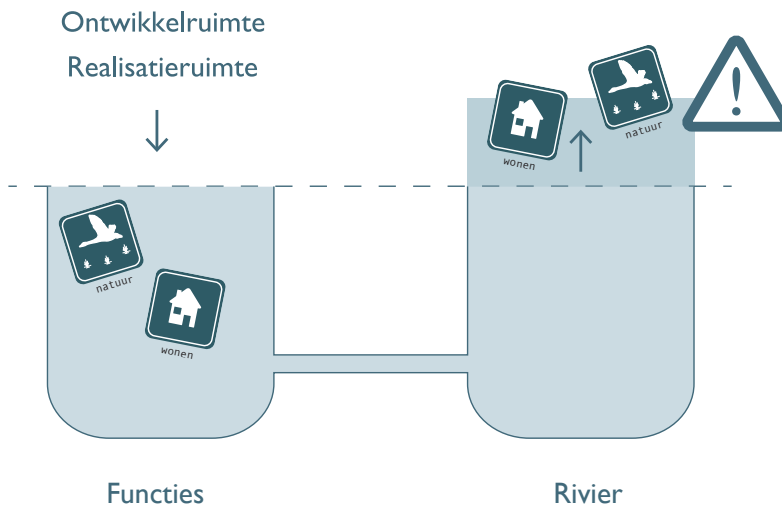
De Hoenwaard staat door de ligging in de uiterwaarden al jaren op slot, er zijn geen ontwikkelmogelijkheden voor de ondernemers in het gebied. Dit zorgt voor een stilstand en achteruitgang van het ondernemerschap en de leefbaarheid van het gebied. Met de keuze om de Hoenwaard te behouden als karakteristiek cultuurlandschap is het van belang dit gebied ook ontwikkelperspectief te bieden. Dit kan alleen als er (enige) ruimte ontstaat om te kunnen ontwikkelen. Vanwege de ligging in het uiterwaardengebied gelden in dit gebied strikte voorwaarden voor zowel riviergebonden als niet-riviergebonden functies. In de toekomst van de Hoenwaard is er een balans tussen ontwikkelruimte en benodigde (rivier)compensatie.

Evenwicht tussen landbouw, natuur, water en recreatie

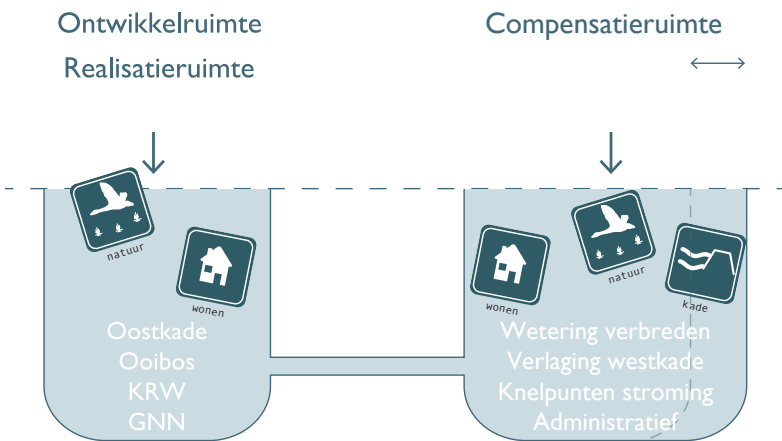
Het karakteristieke landschap van de Hoenwaard bestaat uit een samenspel van landbouwfuncties, natuur en water en recreatief medegebruik. Om voldoende ruimte te bieden aan alle functies, inclusief de nodige ontwikkelruimte, is het noodzakelijk om gezamenlijk te komen tot een evenwicht tussen de verschillende functies in een samenhangend en integraal plan. Een belangrijk onderdeel daarbij is het realiseren van voldoende compensatieruimte voor de rivier.

> *Samenspel ontwikkel-, realisatie- en compensatieruimte*

> *Ontwikkel- en realisatieruimte vraagt om compensatieruimte voor de rivier*

> *Zorgdragen voor een evenwicht ontwikkel-, realisatie- en compensatieruimte*

Compensatieruimte voor ontwikkelingen en opgaven

Om te weten hoeveel 'ontwikkelruimte' mogelijk is, moet binnen bestaande wetten en normen gekeken worden hoe groot de compensatieruimte kan zijn. Dit moet in 2019 verder uitgezocht worden. Bovenstaande doelen zijn alleen in samenhang realiseerbaar; de nieuwe omgevingswet biedt kansen om voorafgaand in het gebiedsplan (rivier)compensatie te regelen om ontwikkelruimte voor de toekomst te creëren.

Het regelen van compensatieruimte voor ontwikkelingen en realisatieopgaven werkt als een 'communicerend vat', met als hoofdprincipe C (compensatieruimte) = O (ontwikkelruimte) + R (realisatieruimte). Voorbeelden van ontwikkel- en realisatieruimte zijn:

- ontwikkelruimte voor ondernemers (bv. omvorming en nevenactiviteiten);
- ruimte voor versterken van de kade en vernieuwen gemaal;
- realiseren natuurdoelstellingen (o.a. afspraken Hattemerpoort en oobos);
- vergroten gebruikswaarde door toegankelijkheid en diversiteit aanbod.

Deze compensatie moet vooraf worden verankerd. De compensatie kan in dit gebied gevonden worden door o.a.;

- verbreden van de wetering;
- verlagen of verwijderen westkade;
- uiterwaardverlaging/obstakelverwijdering op strategische plekken in het winterbed;
- administratief, verkleinen hoogwatervrije terreinen (aanpassen vergunning).

Deze vier uitgangspunten zijn richtinggevend voor de verdere uitwerking van toekomstperspectief Levendige Hoenwaard. Dit toekomstperspectief dient verder vormgegeven te worden in een nog op te stellen gebiedsplan.

LEVENDIGE HOENWAARD

Aantrekkelijke entree Hoenwaard

Natuurinclusief boeren; weidevogels

Zoeklocatie compensatieruimte

**Compensatie: administratief verkleinen van
hoogwatervrije terreinen (aanpassen vergunningen)**

Potentiële ontwikkelruimte; voor ondernemers

Compensatie; knelpunt stroming weghalen

Karakteristiek landschap; behoud reliëf en verkavelingsstructuur

Oostkade robuust en recreatief

Compensatie; westkade weg en afgraven oevers Veluwe wetering

Natuurlijke inrichting, type natuur nader te bepalen

Potentiële ontwikkelruimte; theetuin of overnachten bij de boer

Natuurinclusief boeren; weidevogels

Natuur; verbeteren waterkwaliteit door KRW inrichting

Ontwikkelruimte voor ondernemers

Zoeklocatie hardhoutoibos

Zoeklocatie compensatieruimte

Potentiële ontwikkelruimte voor recreatie

Locatie verlaging uiterwaarden nader te bepalen

Toekomstperspectief per thema

In het schema hiernaast is per thema aangegeven wat de kern is van het toekomstperspectief van de Hoenwaard. Het huidige cultuurlandschap biedt inspiratie voor de toekomst van de Hoenwaard. Een combinatie van landbouw, natuur en recreatie vormt de toekomst van de Hoenwaard. Er is plek voor verschillende landbouwbedrijven die in harmonie samenleven met weidevogels en andere vormen van natuur. Het gebied kenmerkt zich door een diversiteit van agrarische bedrijven. Nevenactiviteiten als een bed & breakfast of een streekproductenwinkel maken het gebied aantrekkelijk voor bezoekers. De landschappelijke waarde van de Hoenwaard en haar omgeving als karakteristieke buitendijkse polder wordt versterkt. Ook bepaalt de Ijssedynamiek op delen van de Hoenwaard vaker het beeld doordat de westkade deels verdwijnt. De bijzondere cultuurhistorische elementen blijven beleefbaar.

Impressie Levendige Hoenwaard

Het plangebied wordt gekenmerkt door vijf deelgebieden:

- Hoenwaard – cultuurhistorisch agrarische landschap met woonlint
- Het Opbroek – natuurlijk en nat karakter
- De Belt / Kloosterbos – Coulissen, open en gesloten
- Zwarte Kolk / Botte Strang – Weteringenlandschap
- Het Oever / Kromholt – Oeverwal met begroeiing, natuur en recreatie

Op de volgende pagina's is een impressie gegeven van het toekomstige karakter van de deelgebieden.

Hoenwaard

ontsluiting

Aantrekkelijke entree

landbouw

Diversiteit aan agrarische bedrijven

werk-
gelegenheid

Ruimte voor nevenfuncties

Het Opbroek

natuur

(Natte) natuur

Verlagen / weghalen westkade

De Belt en Kloosterbos

recreatie
en toerisme

Recreatie

werk-
gelegenheid

Ruimte voor nevenfuncties (p. ontwikkelruimte)

Zwarte Kolk - Botte Strang

landbouw

Open weilanden

water

Ruimte voor de wetering

recreatie
en toerisme

Wandelen langs de wetering

Het Oever - Kromholt

natuur

Fietsen door de Hoenwaard

recreatie
en toerisme

Fietsen door de Hoenwaard

wonen

Ontwikkeldruimte

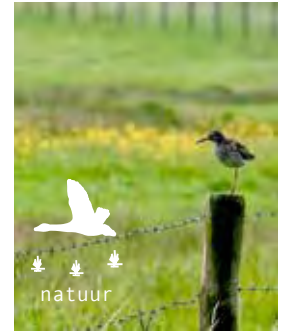
kade

Versterkte oostkade

recreatie
en toerisme

Wandelen

natuur

Ruimte voor weidevogels

ontsluiting

Verbinding Apeldoornskanaal

recreatie
en toerisme

Extensieve recreatie

natuur

Natuurontwikkeling

landbouw

Landbouw

LEVENDIGE HOENWAAARD

Aantrekkelijk overnachten (p. ontwikkelruimte)

water

4

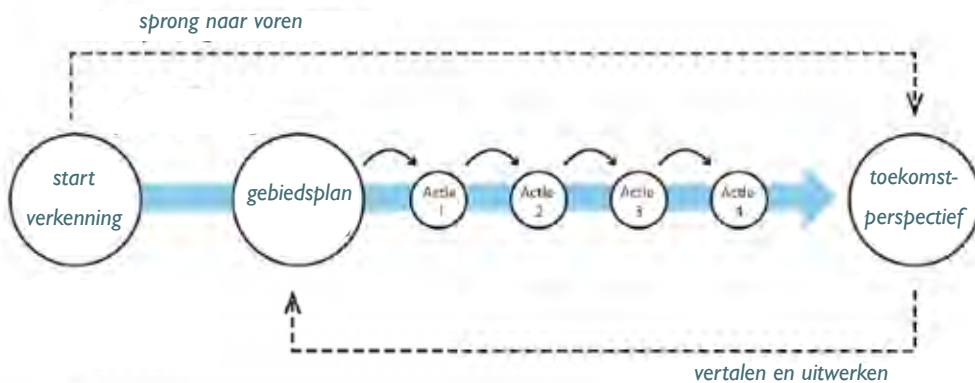
SPRONG NAAR VOREN

Sprong naar voren

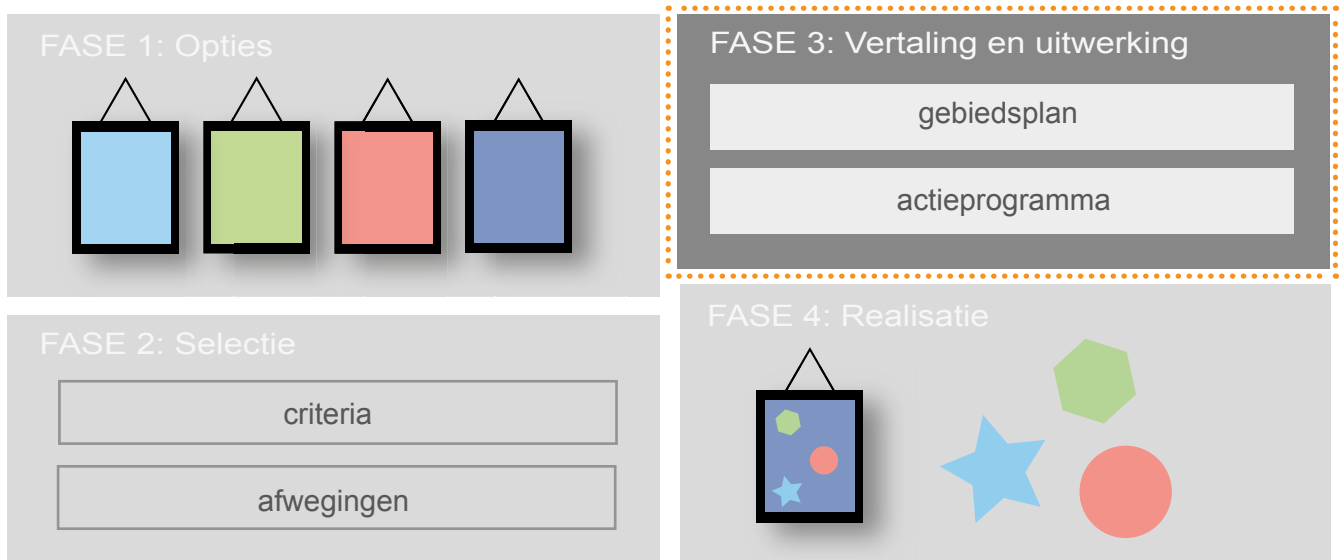
Het afgelopen jaar is voor de toekomst van de Hoenwaard een flinke sprong naar voren gemaakt. Dit heeft van alle betrokken partijen gevraagd om over eigen grenzen heen stappen en met een open vizier naar de toekomst te kijken.

Het resultaat is een gedragen toekomstperspectief waar de betrokken partners samen mee verder willen; de Levendige Hoenwaard.

- De Levendige Hoenwaard is integraal, breed gedragen en samenhangend toekomstperspectief en voldoet aan vooraf gestelde eisen (robuust en toekomstbestendig).
- De Levendige Hoenwaard heeft het communicerend principe als uitgangspunt (C=O+R: compensatieruimte is nodig voor zowel realisatieopgaven als voor ontwikkelingsruimte).
- De Levendige Hoenwaard biedt kansen en meerwaarde om in samenhang te ontwikkelen en is voor alle betrokken partijen de basis voor verdere integrale uitwerking voor het gebiedsplan.

> Schema sprong naar voren

> Stap naar fase 3 uit het plan van aanpak

Wat te winnen, maar ook verantwoordelijkheden

De levendige Hoenwaard is alleen te realiseren wanneer alle betrokken partijen hun eigen rol en verantwoordelijkheid pakken; dan is er wat te winnen. Het schema hiernaast geeft een eerste beeld van de rol die elke partij in het vervolgproces kan pakken. Dit wordt verder uitgewerkt in fase 3.

Vervolg

Dit toekomstperspectief is voor alle betrokken partijen de basis voor verdere integrale uitwerking voor het gebiedsplan, die nu in fase 3 opgepakt moet worden. Voor een succesvol vervolg van het project is het belangrijk direct te starten met de vervolgfase, omdat er nu draagvlak is bij alle betrokkenen en het momentum er is om nu door te pakken met de nadere uitwerking (gebiedsplan).

Dit gebiedsplan zal ten minste de volgende onderdelen moeten bevatten:

- **Wat:** Duidelijkheid over hoe de verschillende onderdelen van het toekomstperspectief uitgewerkt zijn (technisch, proces, planning en financieel). Hierbij moet de oostkade bij voorrang worden opgepakt.
- **Hoe dan:** Uitwerken communicerend principe als uitgangspunt; hoe gaat we compensatieruimte, ontwikkelruimte en realisatieruimte realiseren.
- **Vorm:** Wie is waarvoor verantwoordelijk en borgen samenhang en uitvoering (financiering regelen, juridische vorm zoeken).

Het resultaat van de vervolgfase is een samenhangend gebiedsplan, waarover de bestuurders eind 2019 een besluit kunnen nemen.

Samenwerking

Het is essentieel dat dezelfde partijen die in fase 1 en 2 hebben samengewerkt ook betrokken blijven bij de uitwerking tot het gebiedsplan, om zo het opgebouwde vertrouwen, de goede samenwerking en de kennis van wat er speelt te borgen. Dit belang wordt benadrukt door de leden van de werkgroep en ook door de bewoners uit het gebied tijdens de laatste inloopbijeenkomst.

